

Zenei nyelv akcentus nélkül

Interjú Adorján Andrásal

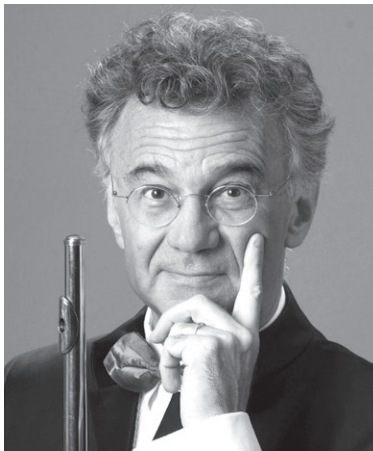
Hörömpöli Anna

A professzionális zenei világban Adorján András neve fuvolaművészként, mestertanárként megkerülhetetlen. A művész Budapesten született, Bántai Vilmosnál kezdte meg fuvolatanulmányait, majd 1956-ban családjával Dániába, Koppenhágába költözött. 1974 óta él Münchenben. 1970 és 1988 között több nagy szimfonikus zenekar, többek között a Bajor Rádió szólófuvolása volt. 1987-ben a kölni Musikhochschule professzorává nevezték ki, 1996 és 2012 között pedig a müncheni Musikhochschule tanára volt. Tanítványai közül sokan sikeresek fuvolaművészként, tanárként és néhányan karmesterként is.

Adorján András 2023 februárjában a MÁV Szimfonikus Zenekar felkérésére érkezett Budapestre – a Festetics Palotában barokk kamarazenei koncertet adott, valamint az együttes próbatermében egynapos mesterkurzust tartott zeneakadémiai hallgatók számára.

|| *Több országban élt már: hogyan hat a művészetére a kulturális és nyelvi sokszínűség?*

Igaz, hogy sok országban jártam, és sok országban éltem is, de a professzionális életem legnagyobb részét Németországban töltöttem. A saját tapasztalatom nem csak német – tanáraim a francia Jean-Pierre Rampal és a svájci, tanulmányait Párizsban végző fuvolás, Aurèle Nicolet voltak. Tehát inkább a francia fuvolatanítást ismerem, és azt adom tovább. Mikor az ember tanárként vesz kezébe újra bizonyos műveket, ha saját tanára jó volt, rögtön tudja, hogy annak idején ő mit mondott az adott, kérdéses helyeken. Sőt, tanítása során sokszor önkéntelenül ugyanazokat a szavakat használja. Még a kiejtése is hasonló lesz. Érdekes, hogy mindezek hogyan ragadnak az ember agyába. Persze tapasztalatból ismerem a német fuvolatanítást, ami nagyon jó, alapos. Sokat bevesz más irányokból, hiszen számos külföldről érkező pedagógus tanít az itteni zenei akadémiákon.

|| *A „fontosabbnak tartják” alatt érthető az, hogy a játékok inkább technikai tökéletességre törekvő, mintsem zenei kifejezésre fókuszáló?*

Talán így volt ez harminc-negyven éve, és még ma is érződhet a tendencia. Ám már vannak igazán kiemelkedő ázsiai játékosok, akik minden téren kiválóak. Ők semmivel sem rosszabbak, vagy „másabbak”, mint a legjobb európai növendékek. Az európai kultúra már otthonos náluk, és sok olyan zenész diák jön át például Németországba, akinek a szülei ezt a fajta zenét játsz-

szak. A fuvolások közül összességében most talán a koreaiak a legjobbak. Ha becsukott szemmel hallgatjuk őket, nem lehet megállapítani, hogy honnan származnak.

|| *Hogyan lehet ez? Mit tudunk a zeneoktatásuk korábbi fázisairól?*

Két tipikus zenész életúttal találkozhatunk. Sokan nagyon fiatalon átjönnek Európába vagy Amerikába, de sokan maradnak otthon is, külföldön tanult tanár növendékeként – ezek a mesterek tovább adják, amit nálunk tanultak. A külföldi tanítványoknak szoktam javasolni, hogy a diploma megszerzése után menjenek vissza hazájukba, és próbáljanak állást szerezni az itt tanultakat tovább adva. Egy kiemelkedő fiatal zenész persze akárhol el tudna helyezkedni – nem is mindenki követte, amit tanácsoltam. De az lenne igazán fontos, ha hazavinnék az itt szerzett tudást, hiszen egészen biztos, hogy az ottani kultúra és az ottani tanítványok profitálnának ebből.

|| *Tapasztalja, hogy a Németországba külföldiként érkező növendékek szeretnének maradni tanulmányaik után, mondjuk német zenekarnál elhelyezkedve?*

|| *Milyen a külföldi-német arány?*

Ha a tanárokat nézzük, az arány 10% külföldi, ha a tanítványokat nézzük, akkor 10% német. A legnagyobb részük jelenleg koreai vagy japán. Mára már kevesebb a japán növendék, a koreaiak vannak többségben. Persze kínaiak is jönnek. Az arány azért alakult így, mert a felvételi vizsgákon ezek a növendékek egyszerűen jobbak. Többet gyakorolnak, korábban kezdenek, fontosabbnak tartják, amit csinálnak. Ha az ember igazságosan akar választani, akkor azt választja, aki jobb; nem azt nézi, hogy a jelentkező melyik országból jött. Szerencsére – legalábbis a müncheni Musikhochschulében – (még) nincsen olyan kvóta, amely meghatározná, hogy milyen arányban kell a tanítványokat felvenni.

Általában szeretnének maradni, mert a zenei élet Németországban sokkal színesebb és magasabb szinten járó, mint saját országaikban. Nagy részben ezért telepedtem le én is Németországban – habár ebben az elhatározásban a feleségem német származása is jelentős érv volt. Ha a diplomát szerzett diákok hazaviszik tudásukat, akkor ott is megváltozik majd a zenei élet. Elsőnek lenni mindig nehéz. Akárhányszor el tudtam érni, hogy hazatérjenek, utólag sosem bánták meg.

■ *Milyen adottságokat, szempontokat vesznek figyelembe a felsőoktatásba való felvételi során?*

A fő szempont nem más, mint másutt: a legjobbakat keressük, és őket vesszük fel. De ki a legjobb? Szerintem a legnagyobb tehetséget kell felvenni, nem azt, aki adott pillanatban a legjobban játszik. Ha valaki a legjobban játszik, azt sokszor nehéz formálni. A tehetséget viszont könnyű a növekedés jó irányába terelgetni.

■ *Hogyan lehet egy hallgatás alapján különbséget tenni a két „típus” között?*

Amikor zsűritagként működtem felvételi vizsgákon, nem hagytam a jelentkezőket „csak úgy” előjátszani. Sokakat kértem, hogy a kötelező darabok eljátszása után blattoljanak le velem együtt egy duót. A többi zsűritag ülve maradt, én pedig odamentem hozzájuk a színpadra. Mikor együtt játszottunk, lehetett érezni, hogy a felvételiző mennyire képes simulni a zenei partnerhez, milyen ötletei vannak és azokat mennyire meri kifejezésre juttatni. Esetleg inspirál-e annyira, hogy hozzá hasonlóan játszik tovább? Érdekes módon (és szerencsére), a nálam keletkezett benyomás mindig pontosan egyezett a többi zsűritag impressziójával.

■ *Itthon – tudomásom szerint – a felvételin nem jellemző a tanárok zenei koprodukciója a növendékekkel.*

Nálunk sem volt mindig így. Az idők során (együtt játszás nélkül) utólag többször be kellett vallanom, hogy tévedtem, mikor valakit felvettem. Ilyen emberrel dolgozni aztán nehéz, dupla olyan sok munkát jelent. Persze ilyen esetben sem lehetetlen elérni azt a szintet, amit szeretnék kihozni a fiatalból. Van olyan tanár, akinek olyan orra (illetve füle) van, hogy öt perc előjátszás után már tudja, hogy mi lehet az adott zenészből. Én nem voltam ennyire gyors, ezért találtam ki a kamarázást. Nagyon sokat segített. Ajánlom akármilyen felvételire vagy zenekari próbajátékokra. Ha például egy zenekarnál van már pár olyan jelölt, aki szóba jön, azokat ki kell próbálni élesben. Elég, ha egy hónapot ott töltenek: gyorsan kiderül, hogy ki passzol egy bizonyos közösségbe. És nem biztos, hogy a prójátékon legjobban játszó illik be a társaságba. De ha tehetséges és érdeklődő, majd lesz belőle egy legjobban játszó olyan formán, ahogy azt a zenekar elvárja: hangszínen, hangosságban, reakciókészségben. És persze az sem utolsó szempont, hogy milyen Emberről van szó.

■ *Az elmúlt héten számunkra is kiderült a MÁV Szimfonikus Zenekarnál töltött idő során – hogy nagyon kedvesen, szerényen fordul a kollégákhoz. Hogy lehet ilyen személyiséggel érvényesülni a – mondhatni – versenyalapú klasszikus zenei világban?*

A kiemelkedő művészek, akiket megismerhettem az életem során, mind nagyvonalúak és nagylelkűek voltak, és éreztették, hogy mindenkinek van helye. Nem voltak irigyek senkire. Persze ha valaki nem nagy zenész, nehéz nem irigynek lenni. De nem azért lesz valaki nagy zenész, mert szerény. Ha meg vagy elégedve magaddal és a zenei életeddel, nincs szükséged arra, hogy kitedd a könyököd. Ami fontos, az maga a zene, és nem az, aki a zenét „csinálja”.

Fiatal zenészeknek ezt a tanácsot szoktam adni: tudjanak úgy zenélni, úgy kezelni a hangszerüket, hogy a közönség a zenélésüket figyelje és ne gondoljon arra, hogy a művésznek milyen „jó technikája” van, vagy milyen hangszeren játszik. Csak élvezzék a zenét, minden más másodlagos. Egy hangszer elsajátításához hozzátartozik a perfekt technika elsajátítása, és erre szinte mindenki képes. De csak itt kezdődik az egész folyamat: tudni, realizálni és éreztetni kell, hogy *miért* tanulta meg a jó technikát!

■ *Említette, hogy a felvételizőknel ugyan elvárás a magas szintű technikai tudás, de mégsem ez a legfontosabb tényező. Mi akkor a belépő szint?*

Habár egy felvételi vizsgára mindig fiatal emberek jelentkeznek, a hangszereiken már előrehaladottnak kell lenniük. Ez azért fontos, mert a zenélés elsajátítása nagyon hasonlít egy nyelv megtanulásához. Ezt tapasztalatból mondom: amikor 12 éves koromban elhagytam Magyarországot, rögtön egy új nyelvet, a dánit kellett megtanulnom. Nem csak nekem, hanem a 9 éves húgomnak és a 15 éves unokatestvéremnek is. Rögtön észrevettük, hogy mennyire különböző ez a magyartól, s hogy mennyire más a kiejtés módja. A húgom perfekt kiejtéssel megtanult dánul – ő „igazi” dán lett, jelenleg is ott él. Én ugyan gyorsan és jól megtanultam a nyelvet, és most is mint második anyanyelvet használom, de a kiejtésem olyan, hogy a dánok mindig kérdezték: Norvégiából vagyok-e, vagy Svédországból. Az engem beszélni hallók érezték, hogy „valami van”, de nem tudták meghatározni, hogy pontosan mi nem stimmel. Az unokatestvéremre pedig azt hitték, hogy török. *(nevet)* A zenében is így van: lehetőleg olyan korán kell megtanulni, mint egy anyanyelvet, hogy ne maradjon akcentus. Amikor 18 évesek jönnek a felvételire, akkor könnyen észre lehet venni, hogy anyanyelvükön, vagy egy túl későn megtanult nyelven zenélnék-e. Elképzelhető, de nem valószínű, hogy „idegen nyelvű” zenélést eredményesen tovább lehet képezni. Szébb lehet, jobb is lehet, de nem lesz igazán az ő hangjuk soha.